

FOTOĞRAF VE FOTOĞRAFÇILIK ÜZERİNE

Bin dokuz yüz doksan yılında mimarlık öğrencisi akrabam ile birlikte kendisine ders olarak verilen fotoğraf üzerine kendimizi geliştirmek üzere İFSAK'a (İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği) temel fotoğraf kursuna başladım. Odun sobasının başında sanırım 20 civarında kişi ile başladığım o yolculuk yaklaşık 30 yıldır aralıksız bir şekilde devam ediyor. Hekim olmak, beraberinde sorumluluklarla, stres ve yorgunluklarla bir hayatı kabul etmek ve bunu bir meslek gibi değil hayatın ta kendisi olarak görmeyi gerektiriyor. Kendime yıllardır kabul ettirdiğim bu gerçekle başa çıkmak bence bir uğraşmayı hayatınıza katmakla mümkün olabiliyor. Mesleğimde tecrübe kazandıkça ve eğitici kimliğimde ilerledikçe daha genç meslektaşlarıma hep bunu önerdim. İster benim gibi görsel bir sanat dalı olarak fotoğraf sanatı olsun, isterse müzik, spor, el sanatları, felsefe olsun hayatımızı mesleğimiz dışında bir şeyler ile zenginleştirmek ya da benim tabirimle hayatta kaçış kapısı.

Peki fotoğraf nedir ve neye hizmet eder?

Fotoğraf, Yunanca *photos* "ışık" ve *graphos* "çizmek" sözcüklerinin birleşmesi ile oluşur ve "ışıkla çizmek" anlamına gelir. Teknik tanımına bakıldığında, Fotoğrafçılık, bir kamera vasıtasıyla ışığı hassas bir yüzey üzerine kaydederek görüntü oluşturma işidir. Temelleri Çinli filozof Mo Di, Yunan matematikçiler Aristoteles ve Öklid, Bizanslı matematikçi Anthemius, ünlü optik bilimcisi İbn-i Heysem gibi optik fiziği üzerinde gelişmeler yapan kişilerle birlikte Albertus Magnus, Georges Fabricius, Wilhelm Homberg gibi ışıkla etkileşen kimyasalları geliştiren bilim adamlarının emeklerine dayanmaktadır.

Dünyada ilk çekilen fotoğraf, Joseph Niepore Niepce'ye aittir ve 1826 yılında Fransa Bourgogne'daki evinin terasından karşı çatıyı yaklaşık 8 saatlik pozlama ile fotoğraflamıştır.

"Fotoğraf" terimi ise ilk kez 1839'da bir İngiliz Sir John Herschel tarafından Royal Society'de konuşması sırasında kullanılmıştır. Herschel, ilk negatif fotoğraf baskılarını gerçekleştiren bilim adamı William Henry Fox Talbot'un yakın arkadaşıdır. Yine aynı dönemde pozlama süresinin kısaltılmasındaki ilerlemeler ile birlikte Louis Daguerre tarafından Paris'te ilk kez bir insan görüntüsü sabit olarak görüntülenmiştir. Geniş bir sokakta bir ayakkabı boyacısı ve müşterisi tarihte ilk fotoğraflanan kişiler olarak farkında olmasalar da tarihteki yerlerini almışlardır.

Günümüze kadar teknolojik gelişmelerle fotoğraf çok sayıda değişiklik geçirmiştir, cam levhalardan filmlere, ışığa duyarlı kimyasal alıcılardan dijital sensörlere, siyah beyaz fotoğraflardan renkli baskılara geçişler gibi. Ama fotoğraf gücü ve işlevini hiç kaybetmemiştir. Günümüzde genellikle saniyenin 100'de biri kadar bir sürede hapsedilen "an" ait olduğu devinim içinde temsil ettiği anlam ve görsel güzelliği ile hâlâ güçlüdür.

Elbette fotoğraf artık sadece bir sanat değil aynı zamanda bir mesleki uğraştır; Reklam, medya ve iletişim sektörü,

moda sektörü, turizm sektörü, eğitim sektörü gibi birçok alanda kullanıldığı gibi benim gibi birçok kişi için de sanatsal bir anlam taşır.

Çok sevdiğim bir tanım vardır; *"Sanat bir eğlence değil, yaşama katlanmanın en yüksek ve tek doğal biçimidir"*. Alexander Baumgarten, estetik sözcüğüne başvurmuş ve güzelliğe ilişkin yapılar da duyuların belirli bir rol oynadığını belirtmiştir. Günümüzde ise sanatları belirleyen yalnız "güzellik" kategorisi değildir ve artık bu kategoriye komik, trajik, çirkin, dehşet verici, korkutucu, hoş olmayan tüm kategorileri de katıyoruz. Belki de bu nedendir ki sadece güzeli konu alan değil daha trajik olan her şeyi de fotoğraflamaya çalışıyoruz.

Fotoğrafçılığın günümüzde çok sayıda alt kategorisi vardır. Belgesel fotoğrafçılığı, sokak fotoğrafçılığı, gezi fotoğrafçılığı, ürün fotoğrafçılığı, düğün veya doğum fotoğrafçılığı, stüdyo fotoğrafçılığı, mimari fotoğrafçılığı, yemek fotoğrafçılığı gibi.

Gelelim genel fotoğrafçılık bilgilerinin ötesinde kişisel fotoğraf hayatım ya da düşüncelerime. Fotoğraf nasıl oluyor da hayatımın bir parçası hâline geliyor ya da beyin cerrahisinin stresli dünyasını dengeleyebiliyor. Birçok uğraşıya benzemeyen bir şekilde fotoğraf üç anlamda da keyif taşıyan bir hobi benim için. Fotoğraf kareleri olduğumuz yerde bulunmaz ya da yaratılmaz benim anlayışimdaki fotoğrafçılar için. Benim için fotoğraf, şartlarının tümünü kendim kontrol edemediğim, benim oluşturmadığım ve kameramla sadece bir tanık olarak bulunduğum anların tespitidir. Yani olduğum yerde stüdyo gibi ortamlarda çektiğim fotoğraflar beni yansıtan fotoğraflar değil. Bu anlamda fotoğrafa benim gitmem ya da ulaşmam gerekir ki bu da bir yere seyahat anlamına gelir. Zaman zaman gezi fotoğrafları da çektiğimden uzun ve meşakkatli yollar ile fotoğraflara ulaşmam gerekiyor. Kolay ulaşılabilen ve turistik diye tanımlanabilecek mekân veya kişiler değil, herkesin ayak basmadığı, bilinmeyen, alışık olunmayan mekân ve yüzler arıyorum. Fransa, İtalya, Amerika gibi ülkeler değil, Vietnam, Kamboçya, Etiyopya, Fas gibi daha az turistik olan ama daha dokunulmamış etnik kişiler veya mekânlara ulaşmaya çalışıyorum. Neden üzerinde duruyorum çünkü fotoğrafın çekilme aşaması ana keyif anını oluşturuyor. Sizinle aynı düşüncede yani gezerken fotoğraf çeken değil çekerken gezen kişilerle birlikte uzun zaman geçirmek, hergün sabah 5'ler civarında gün doğmadan kalkmak ve fotoğrafa çıkmak tarifsiz bir keyiftir. Benim inancım odur ki vizörden bakarken ya da LCD ekranında gördüğünüz 1 ya da 2 "olmuş bu" dediğiniz fotoğrafı görüyorsanız yapmış olduğunuz binlerce kilometre, üzerinde uyudu-

ğunuz tahta yataklar, güneşten kavrulmuş yüzünüzü ya da donmuş ellerinizi unutuveriyorsunuz. İkinci aşama eskiden karanlık oda olarak adlandırdığımız günümüzde işimizi çok kolaylaştıran aydınlık oda işlemleri, ya da daha bilinen şekliyle bilgisayar önünde fotoğrafı düzenleme işlemleri hele de elinizin altındaki iyi fotoğrafsa ayrı bir zevk. Çok sayıda fotoğrafla dönülen bir çekimden sonra günler süren işlemler de keyif vericidir. Üçüncü aşama ise paylaşma aşaması, günümüzde kolaylaşan internet paylaşım ortamları, sergiler, gösteriler söyleşiler ve benzeri ortamlarda fotoğraflarınızı izleyicilerle buluşturma aşamasıdır ki belki de en keyif verici olan da budur. Çekim, postprocessing işlemler ve izleyicilerle buluşturma aşamalarında ortaya yeni bir şeyler koymak, hele de konuşan, anlatan fotoğraflarla sonuca ulaşmak, gerçekten gündelik yaşamdan uzaklaştırdığı gibi kendi dünyanızı değiştirmek ya da birilerinin hayatını değiştirebilmenin tadını almak tarif edilemez gerçeklerdir.

Yakın bir arkadaşım ile beraber gerçekleştirdiğim *"Tersane-i Amire"* sergisini düşünüyorum da 1455'de kurulan bir tersanenin artık işlevini kaybetmesinden hemen önce son kez fotoğraflanmasına imza atmak ve bunu sergi ile izleyiciye ulaştırmanın hazzı anlatılamaz. Günümüzde çokça benzerini görmeye başladığım ama ilklerden birini gerçekleştirdiğim vitrin mankenlerinin adeta gerçeğe yakın ifadelerini fotoğrafladığım *"Cansız bedenler"* isimli sunumum büyük ses getirmişti ve ilklerden birini ortaya koymanın keyfini tarif edemem. Bu tarz belgesel fotoğraflarla kendinizi o ortamda adeta kaybettiriyor ve gerçeklere sadece tanık oluyorsunuz. Gezi fotoğrafçılığı da uğraşılarım içinde olup gezmenin keyfini de bana yaşatmaktadır. Düşünüyorum da Poyralı'da pancar pekmezi yapan köylü kadınları, Hizan'da tandır ekmeği yapan köylüleri, Güroymak'da mandaları yıkayan çocukları, Mersin'de Yerköprü şelalesini, Gölyazı'da serpm balıkçıları, Çıldır'da buzu kıran balıkçıları, Çatalca'da torlukçuları fotoğraflamasam bilir miydim? Ya da Etiyopya'da Oma Vadisinde Hamer, Karo, Mursi, Erboze ya da Dessanek kabilelerinin yaşadığı plato ve ormanlara, Vietnam'da pirinç tarlaları ve noodle üreticilerinin olduğu arka sokaklara, Nepal'de 8000'lik dağların eteklerindeki köylere, Hindistan Varanası'de gatlara ya da Fas Merzoug'da Sahra çölü içlerine fotoğraf tutkum olmasaydı gider miydim? Tüm bu seyahatlerde tüketilen binlerce kilometrede anlatılamayacak kadar çok hikaye biriktirebilir miydim?

Yaşadıklarımı, gördüklerimi fotoğraflamak ve sunmak kadar bir daha tekrarlanamayacak anlam içeren anlara tanık olup herkese gösterebilmek benim için bir tutku ve dedim ya hayattan bir kaçış yolu.